

מאמר ג. הקרבת קרבנות בזמן הזה — הקרבה בטומאה

במקום שמור ויגדלו בניהם במקום שמור לעשות פרה אדומה על ידיהן לכשיגדלר.

טומאת זכ אינו נדחה מפני קרבן צפור — זבים הו' טיעוטא — אם מגע זכ כזב

ט. בספר דרישת ציון (הוספות למאמר קדישין דף מ"א—מ"ב) העיר הגר"ד זיסקינד להגרצ"ה קלישר דאפילו אם טומאה דחוייה בצבור, זה דוקא בטומאת מת, מה שאין כן שאר טומאות אין קרבן צבור דוחה אותן כמו שכתב הרמב"ם (פ"ד מה' ביאת מקדש ה"ט) וז"ל כל הטומאות הוא דוחה אלא טומאת המת לבדה. וא"כ בזמן הזה אין נקריב ואי יש לחוש לטומאת זבים וחבות שאין קרבן צבור דוחה אותן.

י. והשיבו ע"ז הגרצ"ה קלישר דאין לחוש לזה דרוב אנשים אינם טמאי זבים, וגם לענין הקרבת קרבן פסח אין הנשים נכנסות בכלל חשבון טמאים וטהורים, אע"פ שהן מחויבות בקרבן פסח, לפי מש"כ הרמב"ם (פ"ז מה' קרבן פסח ה"ז) דהחשבון של טמאים וטהורים אין משערים אלא באותן הנכנסין לעזרה, ואם כן הנשים שאינן נכנסות לעזרה אינן בכלל החשבון, ונשאר רק זבין דאנשים שאינן אלא מיעוט ע"י. וכן כתב הגרצ"ה פרנק בס' מקדש מלך—הר צבי (טור מלכה עמוד ק"ט) דאין לחוש לזבין כיון דרוב לאו זבין נינהו.

יא. ובס' מקדש מלך (שם עמוד ק"י) כתב בזה ליישב מה שתמה בספר 'ארעא דרבנן' על התוס' (תענית י"ז ע"ב ד"ה בעינן) דאיתא שם דלרבנן אסור לכהן לשתות יין בזמן הזה מאי טעמא מהרה יבנה בית המקדש ובעינן כהן הראוי לעבודה, והקשו בתוס' והלא בלא יין נמי אסורין משום טומאה, וכתבו לתרץ דמשום טומאה מותרין בעבודת צבור וטומאה הותרה בצבור, ותמה על זה בס' 'ארעא דרבנן' דאכתי אסור בעבודה משום טומאת זבים, ועיי' בספר יעיר אחז—עין זוכר (אות ח') להגאון החיד"א וצ"ל שהביא לתמיהת 'ארעא דרבנן' הנו' וכתב שדברי התוס' צריך ישוב, ועל זה כתב בספר מקדש מלך ליישב דפשוט דאין לחוש לזה משום דרוב כהנים לאו זבים נינהו.

יב. אמנם באמת נראה שעדיין דברי התוס' (תענית שם) צריך ישוב, דאף אם גימא דזבין הוי מיעוטא, הא יש לחוש לטמאי מגע זב שסעון טבילה והערב שמש (רמב"ם פ"ו מה' מטמאי משכב ומושב ה"ב), ואם עבר עבודתו פסולה כמו שכתב הרמב"ם (ה' ביאת מקדש פ"ד ה"ד) וכן טמא שטבל ועבד קודם שיעריב שמשו עבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים — שנאמר ובא השמש וטהר מכלל שעדיין לא טהר. וטמאי מגע זב הוי להו יותר מובין עצמן, שהרי זב אחד מטמא הרבה אנשים במגעו כל זמן שלא עלה מטומאתו על ידי ספירת ז' נקיים וטבילה במים חיים (רמב"ם ה' מחוסרי כפרה פ"ב ה"ז ופ"ה מה')

שתציץ מרצה על טומאת הגוף הדחוייה בציבור, ועוד כתב הרמב"ם (שם ה"ט) 'ומפני מה מחזירין על הטהור מבית אב אחר, מפני שהטומאה לא הותרה בציבור אלא באיסורה עומדת ודחוייה היא עתה מפני הדחק ואין דוחין כל דבר הנדחה אלא במקום שאי אפשר ומפני זה צריכה ריצוי ציץ. והכונה בזה דלא התירה התורה הטומאה בציבור שיהיה היתר, והיא עומדת עדיין באיסורה רק שהיא נדחית, וכיון שהיא נדחית צריך נשיאת עון, דהיינו ריצוי ציץ שהוא נושא עון הקדשים, ודחיה בכדי לא אשכחן, וממילא דטומאת גברי שגם היא נדחית בציבור בעל כרחך שצריך ריצוי ציץ, ולפי דעת הרמב"ם הא דאמרו במס' זבחים (כ"ג ע"ב) ומנחות (כ"ה ע"א) ונשא אהרן את עון הקדשים ולא עון המקדישם, דהיינו דעל טומאת הגוף לא מרצי ציץ, והו' דוקא בקרבנות יחיד שאין טומאת הגוף נדחה בהם, משא"כ צבור דטומאת הגוף נדחה בהם הציץ מרצה, וכן נמי הא דתנן בפסחים (פ' ע"ב) גטמא הגוף אין הציץ מרצה, היינו ביחיד העושה פסח ע"י. ועכשיו לפי דעת הרמב"ם אף קרבנות צבור אין נדחין מפני הטומאה אלא בריצוי ציץ, וכיון שאין ציץ לרצות אי אפשר להקריב עכ"ל ועיי' עוד שהאריך.

ז. ובשם ספר מגדל דוד ראיתי שטוען להשיב על הגרצ"ה קלישר, שאין הטומאה נדחית בצבור אלא באופן שאירעה טומאה במקרה, או דוחין איסור הטומאה לפי שעה כדי לא לבטל תמידיות סדר העבודה, מה שאין כן כשנחבטל ההקרבה מסיבות אחדות, או אי אפשר לחדש אותה אלא בטוהרה, והדבר צריך תלמוד.

ח. אמנם בעיקר יסודו של הגרצ"ה קלישר דבזמן הזה דליכא ציץ חשיב אי אפשר, ודחי את הטומאה אף בלי ריצוי ציץ, וכתב כן ע"פ דברי התוס' יומא (ו' ע"ב) ד"ה מכלל ותוס' מנחות (ט"ו ע"א) ד"ה והכא, צריך עיון דיש להשיב דעד כאן לא כתבו התוס' דהיכא דאי אפשר בריצוי ציץ דחי את הטומאה בלי ציץ, אלא כגון דאיתא לציץ דאפילו הכי לא שייך בדין ריצוי ציץ כגון טומאת הגוף דאין הציץ מרצה (לדעת התוס' אפי' אם הצבור טמא) ואפ"ה אמרה תורה שדוחה את הטומאה בהכרח שאין זה בכלל דין ריצוי ציץ ודחי את הטומאה בלי ציץ, וכן נמי עבודת פנים ביום הכפורים לא שייכא בדין ריצוי ציץ, דאפילו כי איכא לציץ אי אפשר בריצוי ציץ, כיון שאינו לובש בגדי זהב בעבודת פנים, ואפ"ה אמרה תורה שדחי את הטומאה בהכרח שעבודת פנים אינה בכלל דין ריצוי ציץ, דבהנהו מיירי התוס' (שם), משא"כ בעבודת דאיתגיהו בדין ריצוי ציץ אלא דליתא לציץ כגון בזמן הזה אין זה בגדר אי אפשר שכתבו התוס', ובספר ה' ארץ ישראל המיוחס להטור הבאתי דבריו לעיל (עמוד קס"ז) מבואר דאי אפשר להקריב בזמן הזה בטומאה שכתב 'והיינו צריכים להביא נשים מעוברות שילדו

מאמר ג. הקרבת קרבנות בזמן חזה — הקרבה בטומאה

מח' מטמאי משכב ומושב ה"א). וגם משכבו ומשכבו וּמְרַכְבּוֹ וְדוּקוֹ וּמִימֵי רִגְלָיו שֶׁל הַזֶּבֶב זֶה אֵב הַטּוֹמְאָה לַטֹּמֵא אָדָם (רמב"ם מטמאי משכב ומושב פ"ו) ויתכן שטמאי מגע זה ה"ל רובא. בצירוף טמאי מגע זבה נדה ויולדות שדינם נמי כמו כן שטמאים משכב ומושב ומרכב לטמא אדם (רמב"ם שם פ"א ה"א). ולכל הפחות ה"ל רובא פלגא, ואפילו אי ה"ל מיעוטא, מכל מקום בהצטרף יחד שני המיעוטים, מיעוט זבים עצמן ומיעוט טמאי מגע וב זובה נדה ויולדת ה"ל רובא פלגא כמ"ש הריטב"א (קדושין פ' ע"א) דב' מיעוטים הר"ל פלגא, ולדעת הרשב"א והר"ן (חולין ס"ג ע"ב) ב' מיעוטים ה"ל רוב עי"ש ועי"ש מ"ש אאמיר שליט"א בספר שו"ת בני ציון ח"א (סי' י"ט) בהסבר מחלוקת הראשונים בזה, ואכתי דברי התוס' תענית (שם) צריך ישוב דאף בלא טעם משום שתניי יין יהיו הכהנים אסורים משום טמאי זבים וטמאי מגע זבים.

יג. אמנם יש לומר בדעת התוס' ע"פ מה שחקרו האורונים בה"א דק"ל דטומאת זבים לא נדחה בצבור, אם ה"ל דוקא בזבים עצמן משום שזהו טומאה היוצא מגופו, אבל אם ה"ל הצבור טמאים משום מגע זבים וזבות, אפשר דקרבן צבור דוחה טומאה זו, כיון דסוף כל סוף אין הטומאה יוצאה מגופו, או דאפשר מכיון שטומאתן באה מזה זב דינם כזבים ואין טומאתן נדחה בצבור, ועיין באור שמח (ה' קרבן פסח פ"ו ה"ח) שהאריך בזה והביא ממה שאמרו בירושלמי פסחים פרק כיצד צולין (ה"ז) על דעתין דרומאי מגע זב כוב נשמעיינה מן הדת — הנה אמרה היה הצבור מגעי זבים ומגעי זבות אינן עושין בטומאה, ועי"ש באור שמח שדן אם גם הבבלי אית ליה גבי (ועי' זבחים כ"ב), ובסוף דבריו כתב דלכאורה דבר זה תלוי בשילוח מחנות שאם טמאי מגע זב משתלח חוץ לשני מחנות כוב עצמו, או גם אין טומאתן נדחה ואין הציץ מרצה עליה כוב עצמו, חביא מהא דאיתא בתוספתא (סוף פ"א דכלים) דמשכב ומושב של זב משתלח חוץ לשני מחנות כוב, ומהא דאיתא בירושלמי (סוף פ"א דשקלים) דאוכל ומשקה דמצורע משתלח חוץ לג' מחנות כמצורע, ומכיון דלענין שילוח מחנות דמי מגע זב כוב הוא הדין לענין ריצוי ציץ דמי כוב שאין טומאתו נדחה ואין הציץ מרצה עליה, ועיין בס' 'אוצר הספרי' (קדושת הר הבית עמוד ס"ב ס"ג) להתאון רבי מנחם זמבא זצ"ל שהביא תוספתא דכלים הג' ועי"ש שדן בבעל קרי אם משתלח חוץ לשני מחנות דלפי דברי התוס' פסחים (ס"ז ע"ב ד"ה ואיתקש) תלוי אם בעל קרי טמא מחמת ראי' או מחמת מגע דהטמא מחמת מגע אינו משתלח חוץ לשני מחנות עי"ש. וא"כ לפ"ז יש לומר דסבירא לתוס' תענית (שם) דכיון דטמאי מגע זב אינם משתלחים חוץ לשני מחנות דטומאתן מחמת מגע הוא ולא דמי לזב עצמו שטומאתו

מחמת ראי', אם כן הוא הדין לענין ריצוי ציץ נמי לא דמי לזב, וטומאתו נדחה מפני קרבן צבור כמ"ש האור שמח הגו', ונשאר רק טמאי זבים עצמן שהם מיעוטא ולא חיישינן להו. אמנם הרמב"ם (פ"ד מה' ביאת מקדש ה"ט) כתב "ולא כל הטומאות הוא דוחה אלא טומאת תמית לבדה". יד. ובעיקר הדבר אם יש לחוש לטמאי זבים בזמן חזה, מספר 'דרך הקדש' למהר"ר אליפאנדר זצ"ל (דף ו' ע"א) משמע דיש לחוש לזה, שכתב שם "וצריך להודיע בזמן חזה בעונותינו שאנחנו כובין וטמאי מת אם מותרין לנו ליכנס תוך הר הבית ואף שהגוים אין מניחין אותנו ליכנס שם מפני שהוא בית תפילה שלהם ויש סכנה בדבר, מ"מ יש שם דרך מסילה שער קבוע שמוכרין שם צמר הנקרא בא"ף אל קאטינין, והראה יראה שאם היה חוט מתוח מכותל המערבי שלא זזה משם שכינה מקרן דרומית שלה עד הצפון במדה שאדם מודד ת"ק אמה, נכנס בתוכו מקום מסילה זאת לפניו בהר הבית, וכאשר יזכני ה' לעלות ולראות שם את פני ה', שמעתי מחסידים ואנשי מעשה שהיו נמנעין ללכת במסילה זאת, ושאלתי להם טעם ואמרו שכך היתה קבלה בידם. וגראה דאי משום הר הבית נגעו בה איסור יש תקנה בדבר, דאי משום בעל קרי יטבול לקריו וטהר, אי משום זב יטבול במים חיים וטהר — אע"פ שעדיין מחוסר כפרה טהור הוא, וכן כתב בספר 'משכנות לאביר יעקב' (ח"ב דף ו' ע"ב) דיש לנו לחוש בזמן חזה לטמאי זבים, ומהאי טעמא יש לאסור להושיט הידים בחורי הכותל המערבי והביא לדברי בעל 'דרך הקדש' הגו' (ועי' מ"ש בעור השיית להלן סעיף י"ב בנידון זה).

טו. ובספר חזון נחום (כלים דף כ' מדה"ס) כתב 'שהחסידים ואנשי מעשה היו נמנעים ללכת במסילה שהיא בפנים הר הבית כי אנו מחזיקים עצמנו כזבים וצריכים לספור ז' נקיים ולטבול והערב שמש ואין הכל בקיאים בכך, ואין לתמוה על כך שהרי כתבו התוס' בס"ק דשבת (ט"ו ע"ב ד"ה ועל בגדי) גבי ששה ספיקות הן דגזרו על עמי הארץ שיהיו כזבים לכל דבריהם, וכיון שאנו בזה"ל אין נוהרים בטומאה וטהרה ואין אנו בקיאים בדבר דרי אנו כעמי הארץ שלהם ויש לנו דין זבים, הנה שגם מדברי החזון נחום מוכח שיש לחוש בזמן חזה לטמאי זבים.

טז. וב'הררי' בשדה' (מקדש מלך עמוד קמ"ט) כתב ד'החזון נחום לא אמר שמדינא יש לחוש לסתם בני אדם שמא זבים הם, אלא שהחסידים ואנשי מעשה היו נמנעים וכו' ואנו עושים את עצמנו כעמי הארץ שלהם שגזרו עליו שיהיה כוב' עי"ש עוד שהאריך אמנם שמדברי בעל דרך הקדש הג' לעיל בסמוך שכתב 'שאנחנו כובין וטמאי מת' משמע שמדינא יש לחוש על סתם בני אדם שמא זבים הם כמו שאנו חוששים על טמאי

מאמר ג. הקרבת קרבנות בזמן הזה — הקרבה בפומא

שהנכנס להר הבית צריך ספירת ו' וטבילה במים חיים משום חשש טומאת זבים וכדעת בעל "דרך הקדש" הגד, דהא כמו כן לא הזכיר הרדב"ז שאר דינים שיש על הנכנסין להר הבית, כגון שלא יכנס במקלו ובמנעלו וכי' (רמב"ם פ"ז מה' בית הבחירה), ועכ"פ למדנו מדברי הרדב"ז שעל ידי טהרה כראוי מותר ליכנס להר הבית, ועיין עוד להלן (סעיף י"ב) מה שיש לתמוה על דברי הרדב"ז (שם) ומ"ש שם בענין הכניסה להר הבית, וע"ע מה שכתבתי לעיל (מאמר זה אות ס"ג).

אם מותר ליכנס לעזרה בפומא כדי לבנות מזבח כ. כהיום שכולנו סמאי מתים, אם מותר ליכנס לעזרה לחפש ולמדוד כדי למצוא מקום המזבח ולבנותו, גם על נקודה זו כבר עמד הגרצ"ה קלישר (דרישת ציון דף כ"ו ע"א) והוא שכתב "ואם יטעון הטוען הן בטרם נרצה להקריב ונבוא לחפש מקום המזבח ולבנותו, איך נלך שם בטומאה שלא כעידן עבודה ומי יבטלו, גם זה אינה שאלה, כבר נפסקה ההלכה שצורך בגין התיכלת המקדש לחזק בדקו יכולין לכנס שם טמאין אם אין טהורין, וכ"כ הרמב"ם (פ"ז מה' בית הבחירה הכ"ג) וז"ל: בשעה שנכנסין הבנאים לבנות ולתקן בהיכל או להוציא משם הטומאה מצוה שיהיו הנכנסין כהנים תמימים לא מצאו תמימים וכי' יכנסו ישראל, מצוה בטהורים לא מצאו טהורים יכנסו טמאים עכ"ל, ואם בהיכל שקדושתו יתירה מותר בטמאים כ"ש בעזרה לבנות המזבח דשרי בטמאים כיון דליכא טהורים". ומקור דברי הרמב"ם הגד' הוא מתוספתא (כלים פ"א) והטבאה סוף מסכת עירובין ע"י"ש.

כא. והגאון רבי יוסף חיים זוננפלד (מקדש מלך טור מלכה עמוד קמ"ז) העיר שיש לחלק בין לתקן ובין לבנות בתחילה, דלתקן כיון דכבר איכא מקדש שפיר נדחה טומאה, משא"כ כשאין מקדש כלל לא מצינו שבנין בית המקדש דחה טומאה, והגרצ"ה פרנק (שם) עמוד קמ"ח) השיב עליו דאין דבריו נראים דאם חיקונו דחה כל שכן עיקר בנייתו ע"י"ש. וע"ע בס' שרית מהרי"א הלוי (אריז ס"י פ"ח).

ד.

כהן מיוחד

א. בצדדי השאלה של הקרבת קרבנות בזמן הזה נידונה גם שאלת כשרות הכהנים שהם העוסקים בעבודת הקרבנות, ונתעורר בזה לראשונה הכפתור ופרח (פ"ו ד"ה אחר) אשר כאמור לעיל הביא שרבינו חננאל דפריש רצה להקריב קרבנות בזמן הזה, ועל זה תמה "מה געשה מטומאתו ואנא הכהן המיוחד", ואם שעל הטומאה מצא ישוב מפני שטומאת דחיה בצבור, אמנם על הכהן המיוחד

טמאי מת, וכן נקט בדעתו בעל "משכנות לאביר יעקב" (ח"ב ו' ע"ב) ע"י"ש.

יז. ובעיקר דברי בעל "הררי בשדה" שותבין דוחזון נחום לא אמר שמדינא יש לחוש לסתם בני אדם שמא זבים הם, אלא שהחסידיים ואנשי מעשה נמנעים, אין הדברים נראים, שהרי החזון נחום לפרש דעת חסידים ואנשי מעשה בא, שלדעתם לכולי עלמא יש לנהוג כן למנוע מללכת כאותו מסילה מחשש זבים, ובטוונת בעל חזון נחום נראה שבא להסיר תמיהת בעל דרך הקדש על דעת חסידים ואנשי מעשה, שהיו נמנעים מלכת במסילה שבפנים הר הבית מחשש טומאת זבים, יטבול במים חיים וטהר, לזה כתב דעת חסידים ואנשי מעשה שהיו נמנעים ללכת שם מכיון שזב צריך ספירת ו' נקיים וטבילה והערב שמש "ואין הכל בקיאים בכך" וכשיראו אותם הולכים שם יחשבו שמותר, ולא ידעו שאינו מותר רק על ידי ספירת ו' נקיים וטבילה והערב שמש, וכודאי שהחשש הוא לזבים ממש דאלי"כ אינו צריך ספירת ו' נקיים, והביא סעד לדבריהם דיש מקום לחששא זו, מדברי התוס' (שבת שם) "דגורו על עמי הארץ שיהיו כזבים לכל דבריהם, וכיון שאנו בזה"ו אין נזהרים בטומאה וטהרה ואין אנו בקיאים בדבר הרי אנו כעמי הארץ שלהם ויש לנו דין זבים", ושפיר יש לחוש לסתם בני אדם שיכנס במסילה הנזכרת בלי טהרה כראוי מאחר שאין בקיאים בדבר.

יח. אמנם בזה צדק בעל "הררי בשדה" (שם) דיש לומר שדוקא לענין להכנס להר הבית ללא צורך שייך להחמיר לחוש לטומאת זבים דעשינו עצמנו כעמי הארץ שיש לו דין זב, אבל שיעכב הקרבת קרבן פסח בזמן הזה מחמת שאי אפשר ליטהר מטומאת זבים, לא חיישינן לטמאי זבים משום דהוי מיעוטא כמ"ש הגרצ"ה פרנק בס' מקדש מלך (עמוד ק"ז) בביאור דברי התוס' תענית (י"ז ע"ב ד"ה בעינן) הגד' לעיל, ולא גרע מעמי הארץ גופיהו שגורו עליהם חכמים שיהיו כזבים, אפילו הכי לאו לכל מילי החמירו בו כזב דלגבי מדרסו והיסטו לא עשאוהו כזב לפי שהיא חומרא יתירה ואין הציבור יכולין לעמוד בה כמ"ש תוס' גדה (ל"ג ע"ב ד"ה ותיסוק) ע"י"ש ועיין ר"ש (טהרות פ"ו מ"ה), וכן כתבו התוס' שבת (ט"ו ע"ב) ד"ה ועל בגדי ע"י"ש.

יט. ודע שמדברי הרדב"ז (ח"ב ס"י תרצ"א) לכאורה נראה שאף לענין להכנס להר הבית אין לחוש לטומאת זבים, שהרי מתיר להדיא להכנס להר הבית עד מקום העזרה, ולא הזכיר כלל הצורך בטבילה במים חיים וספירת ו' נקיים, אמנם יש לרחות שעיקר דברי הרדב"ז בתשובה שם לא באו אלא לברר עד היכן הוא מקום העזרה ומותר להתקרב לשם, אבל בודאי